International Journal of Contemporary Tourism Research

http://dergipark.gov.tr/ijctr

TURİST REHBERLİĞİ BÖLÜMLERİ DERS PROGRAMLARININ "TÜRK KİMLİĞİ" AÇISINDAN İNCELENMESİ[1]

Araştırma Makalesi

Tolga Fahri ÇAKMAK*, Füsun İSTANBULLU DİNÇER**

ÖZET

Bir destinasyonu ziyaret eden turistlere rehberlik yapan turist rehberleri sadece ilgili destinasyondaki soyut ya da somut nitelikli kültürel mirası değil aynı zamanda geçmişte ya da bu gün o topraklar üzerinde yaşayan milletlerin tarihini bilmekle de yükümlüdür. Bu çerçevede turist rehberlerinin Türk kimliği konusunda da yeterli bilgi ve donanıma sahip olması, Anadolu'yu ziyaret eden turistlerin bu kimlik hususundaki sorularına da doyurucu yanıt verebilmesi beklenmektedir. Bu da öncelikli olarak üniversitelerin turist rehberliği eğitimi veren bölümlerinin konuya eğilmesi ve gerekli müfredatı hazırlaması ile mümkün olabilir. Bu çalışmada turizm fakültelerine bağlı turizm rehberliği bölümlerinin ders programı incelenerek, programlar kapsamında Türk kimliğinin hangi çerçevede ele alındığı incelenmiştir. Çalışma 36 adet turizm fakültesi içerisinden, bünyesinde "turist rehberliği" ile "seyahat işletmeciliği ve turist rehberliği" programları olan fakülteler dahil edilerek toplamda 16 adet bölüm ders program ve içeriklerinin, içerik analizi yapılarak tamamlanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda programların Türk kültürü, mimarisi ve mitolojik inanç temelleri gibi kavramlar üzerine yoğunlaştığı görülmüştür. İnceleme neticesinde programların içeriğinde ağırlıklı olarak Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Devleti merkezli derslerin bulunduğu, Türklerin Anadolu'ya girdikten sonra ortaya koyduğu uygarlık kültürüne odaklanılmış olduğu, bunlarında sanat tarihi ve mimari çerçevede incelendiği görülmüştür. Ders içeriklerinde Türklük kavramı ve kökleri tarihsel olaylar kapsamında ele alınmaktan ziyade mitolojik hikayeler çerçevesinde işlenmekte, büyük Türk devletlerinin dünya ve Türk tarihi açısından önemine yeterince yer verilmemektedir. Çalışma bu noktada yapılan tespitler kapsamında ders içerikleri açısından öneriler getirerek tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turist Rehberliği, Eğitim, Türk Kimliği

Jel Sınıflama Kodları: I21, I23, L83

INVESTIGATION OF THE CURRICULA OF TOURIST GUIDING DEPARTMENTS IN TERMS OF "TURKISH IDENTITY"

Research Article

ABSTRACT

[1] Bu çalışma 27-30 Eylül 2018 tarihleri arasında gerçekleşen *II. Uluslararası Batı Asya Turizm Araştırmaları Kongresi*nde sunulan bildiriden geliştirilmiştir.

*Dr. Öğr. Gör., Bartın Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Seyahat-Turizm ve Eğlence Hizmetleri Bölümü, tcakmak@bartin.edu.tr, orcid.org/0000-0002-7952-1102

** Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, istanbul@istanbul.edu.tr, orcid.org/0000-0001-9446-5519

Çakmak, T.F. ve İstanbullu Dinçer, F. (2018). Turist Rehberliği Bölümleri Ders Programlarının "Türk Kimliği" Açısından İncelenmesi, *International Journal of Contemporary Tourism Research*, Vol 2: No: 2, p.67-75, doi: 10.30625/ijctr.481405

Makale Gönderim Tarihi: 11.11.2018 *Kabul Tarihi:01.12.2018*

Tourist guides who guide tourists visiting a destination are not only obliged to know the abstract or tangible aspects of the cultural heritage of the relevant destination, but also to know the history of the nations living there in the past or today. In this context, it is expected that tourist guides have sufficient knowledge and be well equipped about Turkish identity and can respond satisfactorily to the questions of tourists visiting Anatolia about this identity. This may be possible by giving priority to the departments of universities that provide tourist guiding education and prepare the required curricula. In this study, the curricula of tourist guiding departments affiliated to tourism faculties are examined and the scope of the Turkish identity handled in these curricula is investigated. The study was completed by the content analysis of 16 department course curricula and their contents in total through 36 tourism faculties including "tourist guiding" and "travel management and tourist guiding" programs within their structure. As a result of the research, it was seen that the programs concentrate on concepts such as Turkish culture, architecture and foundations of mythological beliefs. As a result of the survey, it was observed that the contents of the programs were predominantly based on the Anatolian Seljuk and Ottoman State courses,and that they were concentrated on the culture of civilization revealed by Turks after they entered Anatolia, and that they were examined within the framework of art history and architecture. In addition, it was concluded that pre-Anatolian Turkish culture and identity were handled in general within the framework of the mythology courses and that the Turkish identity was discussed through the epics but the official historical aspect was missing. Turkish history is not given sufficient place. The study was completed with the suggestions for the course contents within the scope of the determinations made at this point.

Keywords: Tour Guidance, Education, Turkish Identity

Jel Classification Codes: I21, I23, L83

GİRİŞ

Turist rehberliği mesleği ülkemizde 2012 yılında resmi olarak meslek statüsüne kavuşmuş ve kendi meslek yasasına sahip olmuş bir iş kolu konumunda olsa da özünde tıpkı konaklama sektörü gibi başlangıcı Osmanlı devletinin son dönemine kadar gitmektedir. Turist Rehberleri Birliğinin 2018 verilerini dikkate aldığımızda, bu gün ülkemizde eylemli ve eylemsiz olarak toplamda 10454 adet turist rehberi bulunduğu görülmektedir. Bu rakamın 9873'ü ülkesel rehberken 671'i bölgesel statüde turist rehberidir.

Bu kadar yoğun ve aktif çalışanı olan bir mesleğin eğitimi de kuşkusuz son derece önemli olmakla beraber, müfredatları da dikkatle hazırlanmalıdır. Çünkü turist rehberleri sadece turistlere sit alanlarını gezdiren meslek erbapları değil daha da ötesinde mensubu olduğu ülkenin milli değerlerini tanıtan, kültürünü anlatan, kültürler arası ilişkilerin gelişmesinde bir köprü rolü oynayan gönüllü elçiler olarak değerlendirilmektedir. Bu noktada turist rehberlerinin Türk kimliğini bilmeleri de önem kazanmaktadır. Türklerin tarihi, kültürleri, inanç yapıları ve tarihsel süreç içerisindeki değişimleri, Anadolu'ya yerleşmeden önceki yaşamlarına dair ayrıntıları, günümüzde negatif yönlü propaganda yapılan meselelerin aslı gibi stratejik konular topluca bu kapsam çerçevesinde alınması gereken konulardır.

Turist rehberliği meslek yasasının çıkması ile yaklaşık olarak aynı döneme denk gelen turizm fakültelerinin kurulmaya başlanması da meslek eğitiminin üzerine daha fazla odaklanılması gerekliliğini ortaya koymuş bir gelişmedir. Zira yeni açılan fakülteler turizm rehberliği bölümlerine hızla eğilmiş, lisans eğitimi lisansüstü tezli ve tezsiz eğitimler ile de pekiştirilerek hayata geçmiştir.

Yapılmış olan bu çalışma 36 adet turizm fakültesi içerisinden, bünyesinde turist rehberliği, turizm rehberliği ve seyahat işletmeciliği ve turist rehberliği programları olan fakülteler dahil edilerek toplamda 16 adet bölümün ders program ve içeriklerinin, içerik analizi yapılmasıyla tamamlanmıştır. Bu kapsamda fakültelerin turist rehberliği bölümlerinde Türk kimliği temalı derslerin hangi dönemlerde verildiği ve verilen derslerin zorunlu - seçmeli durumu araştırılmış, her bir ders çeşitli başlıklar altında kategorilendirilerek içerikleri değerlendirilmiştir. Çalışmanın bu noktada temel amacı mevcut ders programlarındaki Türk kimliği ders içeriklerinin belirlenerek hem turist rehberliği öğrencilerinin Türk kimliğine dair neler öğrenerek mezun olduğunu ortaya koymak

hem de yeni açılacak turist rehberliği programlarına yol gösterici önerilerin getirilebilmesidir.

TURİST REHBERLİĞİ VE EĞİTİMİ

Turist rehberliği mesleği, turizm endüstrisinin kilit noktasında yer alan önemli bir meslek grubudur. Bu gün Türkiye'de kendi meslek yasasına sahip nadir alanlardan biri olan turist rehberliği, bütün dünyada turların gerçekleşmesi aşamasında yasaların da verdiği güç ile birlikte önemli bir konumdadır. Her ülke kendi tarihi, kültürü, coğrafyası gibi ziyaretçilerin merak ettikleri konularda, kendilerini en iyi şekilde tanıtacak yabancı dil bilen rehberler yetiştirmekte, rehberlik mesleğini kültürlerinin yayılması noktasında önemli bir aracı olarak görmektedir (Çakmak, 2018: 82).

Literatürde turist rehberliği mesleğini ya da turist rehberini tanımlayan pek çok tanım ile karşılaşmaktayız. Holloway (1981) turist rehberini bilgi aktaran, öğreten, arabulan ülkesinin elçisi, grubunun çobanı, lideri olarak tanımlar. Cohen (1985: 7) ise turist rehberlerinin danışmanlık ve kültürler arası iletişimde oynadığı role dikkat çekmektedir. Konuya bu doğrultuda yaklaşan Dahles (2002: 784) turist rehberlerini gezilen yerleri turistler için daha anlamlı kılan ve onlara yardımcı olan bir hizmet çalışanı olarak betimler. Araştırmacı bununla beraber rehberlerin sadece tercümanlık işlevlerinin olmadığının altını çizerek aynı zamanda turistlerin karşılaştıkları yeni kültürleri tecrübe etmeleri noktasında da önemli bir görevi olduğunu ifade etmektedir. Dünya Rehberler Federasyonu Örgütü'nün (WFTGA) tanımına göre turist rehberi, ziyaretçilere seçtikleri dilde rehberlik yapan ve bulunduğu bölgenin kültürel ve doğal mirasını yorumlayan, bulunduğu bölgenin ilgili kurumlarınca kabul edilmiş bir donanına sahip kişidir (www.wftga.org).

Zhang ve Chow ise yaptıkları çalışmada (2004: 84) 1981-2001 arası turizm literatüründe yer alan çalışmalardan hareketle turist rehberinin farklı rollerini ortaya koymuşlardır. Bu roller arasında özellikle elçi, aracı, arabulucu, öğretmen gibi roller dikkat çekmektedir.

Yukarıda yapılmış pek çok tanım, turist rehberlerini gezilen yerlerin fiziki özelliklerini anlatan, turistlere tarihi teknik bilgiler veren kişi rolünden çok daha ötesine taşımaktadır. Bu özellikler turist rehberlerine toplumların ve kültürlerin birbirlerini tanıması noktasında önemli bir görev atfetmektedir. Böylece turist rehberleri; ülkelerinin gönüllü elçileri olmakla beraber ülkeleri ve kültürlerinin diğer kültürlere propagandasını da yapmaktadırlar.

Ülkemizde turist rehberliği eğitimi örgün eğitim ve yaygın eğitim olarak iki farklı şekilde verilmektedir. Örgün eğitim turist rehberliği eğitimi veren üniversiteler aracılığı ile gerçekleşmektedir. Turist rehberliği eğitimi; ön lisans eğitimi, iki tanesi uzaktan öğretim olmak üzere 17 farklı üniversite 19 farklı program altında, lisans eğitimi turizm rehberliği ve seyahat işletmeciliği ve turizm rehberliği adı altında iki farklı bölümde olmak üzere 20'si turizm fakültesi kapsamında olmak üzere 22 farklı program olarak, yüksek lisans eğitimi ise sosyal bilimler enstitüsü altında tezli veya tezsiz toplamda 8 üniversitede verilmektedir (yok atlas.gov.tr). Bu eğitimlerin verildikleri üniversiteler Tablo 1 de verilmiştir.

Tablo 1: Eğitim Derecesine Göre Turist Rehberliği Eğitiminin Verildiği Üniversiteler

Ön Lisans Eğitimi	Lisans Eğitimi	Lisans Üstü Eğitim
• Ankara Üniversitesi • Iğdır Üniversitesi • İnönü Üniversitesi • Kocaeli Üniversitesi • Marmara Üniversitesi • Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi • Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi • Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi • Selçuk Üniversitesi • Süleyman Demirel Üniversitesi • Uludağ Üniversitesi • Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi • İstanbul Arel Üniversitesi • İstanbul Gelişim Üniversitesi • Lefke Avrupa Üniversitesi • Kapadokya Meslek Yüksekokulu • İstanbul Ayvansaray Üniversitesi	• Adnan Menderes Üniversitesi • Afyon Kocatepe Üniversitesi • Akdeniz Üniversitesi • Anadolu Üniversitesi • Balıkesir Üniversitesi • Batman Üniversitesi • Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi • Ege Üniversitesi • Gazi Üniversitesi • İzmir Katip Çelebi Üniversitesi • Kastamonu Üniversitesi • Kırklareli Üniversitesi • Mersin Üniversitesi • Necmettin Erbakan Üniversitesi • Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi • Ondokuz Mayıs Üniversitesi • Pamukkale Üniversitesi • Selçuk Üniversitesi • Sinop Üniversitesi • İstanbul Gelişim Üniversitesi • Nişantaşı Üniversitesi • Yaşar Üniversitesi	• Afyon Kocatepe Üniversitesi • Akdeniz Üniversitesi • Balıkesir Üniversitesi • Batman Üniversitesi • Ege Üniversitesi • Eskişehir Osmangazi Üniversitesi • Gazi Üniversitesi • Selçuk Üniversitesi

Bunlara ek olarak yasada da belirtildiği üzere Bakanlık gözetiminde açılan 6 aylık kurslar kapsamında turist rehberi olunabilmektedir.

Turizm fakültelerinin kurulması ile birlikte, bu fakültelerin içerisine alınan turist rehberliği bölümleri, turizm fakülteleri kontenjanlarının en dolu olarak eğitim veren bölümleri arasında yer almaktadır. Turizm Akademisyenleri Derneği raporuna göre 2018 yılı üniversite kontenjanlarını incelediğimizde doluluk oranı, dil puan türü ile öğrenci alan Turizm Rehberliği bölümlerinde yüzde 94.6 oranında olmuştur (tuader.org).

Turist rehberliği eğitimi akademik çalışma alanı olarak yeni bir alan olmamakla beraber, 2012 yılında turist rehberliği meslek yasasının çıkması ve aynı dönemde turizm fakültelerinin kurulması ile birlikte daha da fazla üzerine çalışma yapılmaya başlanan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu alanda ilk olarak Değirmencioğlu (1998) yazmış olduğu tez ile karşılaşmaktayız. Değirmencioğlu turist rehberliği eğitiminin bakanlıktan üniversitelere henüz yeni geçmeye başladığı bir dönemde rehberlik eğitimini müfredatlar üzerinden de tartışarak üniversite merkezli verilmesi gerektiği üzerinde durmaktadır. Çalışmada ayrıca farklı ülkelerdeki turist rehberliği programlarını da incelemiştir. İşçeli ve Kılıç (2018) ise günümüz lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren fakültelerin müfredatlarını incelemiş, bölümlerdeki dersleri zorunlu ve seçmeli kategorilerinde değerlendirerek ilgili bölümlerin akademik kadrolarını da unvanlarına göre tasnif etmiştir. Aralarında 20 yıl olan bu iki çalışma turist rehberliği programlarının gelişim evrelerini görme açısından güzel bir tablo ortaya koymaktadır. Yenipınar ve Zorkirişçi (2016) de Türkiye'de günümüz turist rehberliği eğitimini Avrupa Birliği ülkeleri ile kıyaslamaktadır. Çalışmada rehberlik bölümlerinde mesleki teknik derslerin eksikliğine dikkat çekilmekte, uygulama ağırlıklı derslerin arttırılması gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. Bu çalışmalara ek olarak Eker ve Zengin (2016) turist rehberlerinin eğitim

müfredatları hususundaki görüş ve tespitlerine yer verdikleri çalışmada, bölümlerin ders programlarının kurumlar arası farklılık göstererek belirli bir standartta olmaması rehberlik eğitimini olumsuz etkilediğini bildirerek programlarda rehberlik mesleği ile yakından ilişkisi bulunmayan derslerin sayıca fazlalığına dikkat çekmektedir.

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Yapılan bu çalışmanın temel amacı turist rehberliği programları müfredatlarında Türk kimliği ve kültürünün nasıl bir yapıya sahip olduğunun incelenmesidir. Bu inceleme kapsamında, Türk tarihi hangi çağları ile birlikte ele alınmakta, hangi kültürel öğelere ağırlık verilmekte, inanç sisteminin tarihsel süreç içerisindeki değişimleri ile din ve mitolojik inançları nasıl işlenmekte olduğu araştırılmıştır.

Yukarıdaki açıklamalardan hareketle yapılan araştırma turist rehberliği ders programlarının incelenmesi ve içerik analizinin yapılması ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma nitel araştırma yöntemleri ile gerçekleştirilmiştir. Veriler ilgili müfredatların internet sitelerinin incelenmesi yolu ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde, içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, araştırılan alanda sınıflandırma yaparak veya ana bileşenlerin özetlenerek bir takım çıkarımlarda bulunmak suretiyle geleceğe yön veren bilimsel bir tekniktir (Suri ve Clarke, 2009; Cohen vd., 2007). Elde edilmek istenen sonuçlar mesajın kendisi ile ilgili olabildiği gibi, mesajı gönderen kişi veya mesajın muhatapları ile de ilgili olabilir (Weber, 1990). İçerik analizi yöntemini uygulayabilmek için metinlerin kodlanması veya yönetilebilecek şekilde kategorilere ayrılması gerekmektedir (Leblebici ve Kılıç, 2004).

Çalışmanın araştırma aşamasında, içerik analizi yapılabilmesi ve gerekli kategorilerin oluşturulabilmesi amacı ile müfredatlara yönetilecek çeşitli sorular belirlenmiştir. Bu sorular şu şekildedir;

- Programlarda Türk temalı dersler ne kadar yer tutmakta
- Derslerin seçimlilik durumu nedir? (Seçmeli – Zorunlu)
- Derslerin içerik sınırları nedir?
- Dersler hangi dönem ve kültür alanı merkezlidir?
- Derslerin kapsamı nedir?

Çalışma sadece turizm fakültesi birimleri içerisinde eğitim vermekte olan turizm rehberliği, turist rehberliği ve seyahat işletmeciliği ve turist rehberliği programlarının ders programları incelenerek tamamlanmıştır. Meslek yüksekokullarında yer alan iki yıllık turist rehberliği programları ve tezli/ tezsiz yüksek lisans programları çalışma sınırları dışında bırakılmıştır. Bu durumun temel sebebi öncelikli olarak iki yıllık programların ve tezsiz yüksek lisans programlarının kapatılmasına ilişkin devlet politikası belirleme amacı ile yapılan 3. Turizm Şurası gibi toplantılarda alınan kararlardır (turizmsurasi.kulturturizm.gov.tr) . Bu kapsamda çalışma turizm fakülteleri ve lisans eğitimine odaklanmıştır. Çalışmanın turizm fakültesi merkezli olmasının bir diğer sebebi de henüz daha tam olarak yapılanmamış turizm fakültelerinin turist rehberliği bölümleri müfredatlarının oluşturması sürecinde bir destek sağlanması ve fikir verilmesi amacını taşımaktadır.

Çalışma hususundaki bir diğer sınırlandırma; ders ismi içerisinde "Türk" ibaresi geçen dersler çerçevesinde gerçekleştirilmiştir olmasıdır. Bu kapsamda "Türkiye" konulu dersler sınırın dışında bırakılmıştır. Zira "Türkiye" kavramı Anadolu topraklarında geçmişten günümüze bir zaman çizgisini belirtmekte yani daha çok bir coğrafyayı anlatmaktadır. Örneğin " Türkiye Flora ve Faunası" dersi Türk kimliği ile alakalı olmayıp bu günkü Türkiye Cumhuriyeti sınırlarını kapsayan alandaki flora ve faunaya odaklanmaktadır. Fakat "Türk" kavramı doğrudan bir uyruğun tarihsel süreç içerisindeki durumunu betimler durumdadır. Ayrıca yine Türk kimliği ya da turist rehberliği ile alakalı olmayıp müfredatlar içerisinde zorunlu ders olarak bulunan" Türk Dili" dersi de çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır.

BULGULAR

Bulgular kapsamında bölümlerde yer alan derslerin seçimlilik durumu, derslerin işlendiği dönemler ve ders isimlerine göre kategorilendirmeye gidilerek müfredatlar incelenmiştir.

Tablo 2. Derslerin seçimli durumları

Dersin Seçimlik Durumu	**Sayısı**
Zorunlu	20
Seçmeli	21
Toplam	**41**

16 adet turist rehberliği bölümünün müfredatları hususunda yapılan ilk kategorilendirme çalışması derslerin seçimlik durumları üzerine olmuştur. 20 adedi zorunlu 21 adedi seçmeli olmak üzere toplam 41 adet derse rastlanmıştır. 2 adet bölümde Anadolu öncesi Türk tarihi üzerine hiçbir ders ve içeriğe rastlanmamıştır. Bu bölümlerin dışında kalan diğer bölüm müfredatlarında en az 2 en çok 6 olmak üzere farklı sayılarda derslere müfredatlar içerisinde yer verilmiştir.

Tablo 3: Derslerin İşlendiği Dönemler

Dersin Yarıyılı	Sayısı	Dersin Yarıyılı	Sayısı	Dersin Yarıyılı	Sayısı	Dersin Yarıyılı	Sayısı
1. Yarıyıl	-	3. Yarıyıl	9	5. Yarıyıl	8	7. Yarıyıl	5
2. Yarıyıl	1	4. Yarıyıl	9	6. Yarıyıl	5	8. Yarıyıl	4

Derslerin işlendiği dönemler dikkate alındığında 2. sınıf itibari ile Türk kimliği konulu derslerin yoğunlaştığı görülmektedir. Bu seneyi kapsayan 3. ve 4. yarıyıl dönemlerinde farklı bölümlerde toplamda 9'ar ders belirlenmiştir. Ders sayısı ilerleyen yarıyıllarda azalan bir eğilim içerisinde görülmektedir.

Tablo 4: Ders İsimlerine Göre Kategorilendirme

Ders Kategorisi	Ders Adı
Tarih	Türk Tarihi Türk Tarihi 1 Türk Tarihi 2 Genel Türk Tarihi ve Kültürü Türk Tarihi Kültürü
Kültür, Sanat ve Edebiyat	Türk Folklörü Türk Mimari ve Sanatı Türk Halk Bilimi ve El Sanatları Türk Halk Bilimi ve Geleneksel El Sanatları Türk Halk Bilimi Türk Kültürü ve El Sanatları Türk Halk Bilimi Türk Resim Sanatı Sanat Eserleri ve Türk Müzeleri Türk Resim Sanatı Sanat Eserleri ve Türk Müzeleri Türk Edebiyatı Türk Edebiyatına Giriş
Din ve İnanç	Türk ve Anadolu Mitolojileri

Araştırma sınırları içerisinde yer alan müfredatların ders programlarında yer alan Türk kimliği temalı dersler tarih, kültür-sanat ve edebiyat, din ve inanç olmak üzere üç alt başlık halinde kategorilendirilmiştir.

Tarih kategorisinde Türk tarihi temalı dersler yer almaktadır. Türk tarihi dersi 16 bölümden 4 tanesinde yer bulurken sadece bir bölümde iki döneme yayılmış I ve II olarak ayrılmıştır. İki bölümde ise Türk kültürü ile ortak çerçevede verilmesi uygun görülmüştür. Derslerin verildiği tüm bölümlerde bu dersler zorunlu kapsamda verilmektedir.

Kültür, sanat ve edebiyat kategorisi ders sayısı olarak en yoğun kısmı oluşturmaktadır. Kategori başlığının bu kadar geniş çerçeve içerisinde tutulmasının temel sebebi alana dair pek çok dersin birbirini kapsayacak şekilde isimlendirilmesi ve belirli bir ders isim standardının olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu kapsamda halk bilimi, el sanatları, Türk kültürü gibi kimi dersler bazı bölümlerde ayrı dersler olarak verilmekte, bazılarında içerikleri birleştirilerek hepsini kapsayan bir şekilde sunulmaktadır. Bu kapsamda ilgili kategoride 26 adet ders tespit edilmiş olup bunlardan 19 tanesi seçmeli 7 tanesi zorunlu ders kapsamında müfredat içerisinde yer almaktadır.

Derslerin içeriklerini incelediğimize; Türk resim sanatının 19. yüzyıl ve Cumhuriyet dönemi odaklı olduğu, Türk edebiyatında Osmanlı dönemi edebiyat akımlarının konu edinildiği, mimari konulu derslerde Türklerin Anadolu'ya yerleşmesi sonrası süreci ele aldığı görülmektedir. Ayrıca aynı ya da benzer isimli derslerin içerikleri hususunda da belirli bir standart olmadığı gözlenmektedir. Türk halk bilimi ve el sanatları konulu dersler bu noktada en somut içeriğe sahip ders olarak gözlenmiştir. Tablo 5 bu alanda 3 farklı bölümde verilmekte olan derslerin içeriklerini göstermektedir.

Tablo 5: Benzer İsimli Derslerin İçerikleri

Türk Kültürü ve El Sanatları	Türk Halk Bilimi ve Geleneksel El Sanatları	Türk Halk Bilimi ve El Sanatları
Halk bilimin bir bilim dalı olarak neleri içerdiğini, hangi konuları nasıl ele aldığını ve incelediğini öğretmek. Halk biliminin Türkiye'deki gelişimini açıklar.	Anadolu coğrafyasının kendine özgü kültürü, gelenek ve görenekleri arasında önemli bir yere sahip olan Geleneksel Türk El Sanatlarını tanıtmak	Osmanlıya kadar Türk sanatının tarihsel gelişiminin kavranması ve sanat eserlerindeki izlerinin anlatılması

Tablo 5'te yer alan üç adet benzer isimli dersin içeriklerine baktığımızda birbirinden çok farklı oldukları, birinde halk bilimi kavramı üzerinde daha yoğun durulduğu gözlenmekte, diğerinde Anadolu coğrafyası merkezli halkların kültürüne odaklanılmakta sonuncusunda ise Türk halkının Osmanlı devletine kadarki süreç içerisinde geçirmiş olduğu sanatsal ve kültürel gelişimi konu edindiği gözlenmektedir.

Tablo 6: Müfredat Karşılaştırması

Türk Mutfak Kültürü	Türk ve Dünya Mutfağı Kültürü
• Türk Mutfağının Tarihçesi • Türk Mutfağında Çorbalar • Türk Mutfağında Sebzeler • Türk Mutfağında Dolmalar • Türk Mutfağında Kebaplar • Türk Mutfağında Yahniler • Türk Mutfağında Köfteler • Türk Mutfağında Tava Yemekleri • Türk Mutfağında Yumurta Yemekleri • Türk Mutfağında Börekler • Türk Mutfağında Hamur İşi • Türk Mutfağında Sütlü Tatlılar • Türk Mutfağında Hoşaflar	• Kültür Kavramı ve Mutfak Kültürü • Uluslararası Gastronomiye Genel Bakış • Türk Mutfak Kültürü • Kuzey Avrupa Yiyecek – İçecek Kültürü • İber Yarımadası Yiyecek – İçecek Kültürü • Fransa Mutfağı • İtalya Mutfağı • Balkan Ülkeleri Mutfağı • Yunanistan Mutfağı • Rusya Mutfağı • Çin Mutfağı • Japonya Mutfağı

Kültür, sanat ve edebiyat kategorisinde dikkat çeken bir diğer konu ise mutfak kültürü odaklı derslerde olduğu gibi farklı alanlarla birleştirilmiş derslerdir. Tablo 6'da farklı rehberlik bölümlerinde yalan "Türk Mutfak Kültürü" ve " Türk ve Dünya Mutfağı Kültürü" dersleri bu kapsamda birbirleri ile mukayese edilmiştir. İki programda da yemek kültürü konulu tek ders bulunmaktadır. Birinde sadece Türk mutfağı konu edinilirken diğerinde Türk mutfağına dünya mutfağı da dâhil edilmiştir.

Tablo 6'da farklı turist rehberliği programlarında okutulan ve Türk mutfağı merkezli iki dersin karşılaştırılması verilmiştir. "Türk Mutfak Kültürü" isimli dersin haftalık ders planına bakıldığında tamamen Türk kültürü ve sofrası merkezli bir müfredat üzerine kurulduğu gözlenmektedir. "Türk ve Dünya Mutfağı Kültürü" dersini incelediğimizde de ise Türk mutfak kültürüne sadece bir hafta ayrıldığı dersin genelinin dünya mutfakları üzerine işlendiği dikkat çekmektedir.

Ders programlarında yer alan din ve inanç temalı tek dersi, " Türk ve Anadolu Mitolojileri" dersidir. Ders 6 bölümden 3ünde zorunlu 3ünde seçmeli olarak yer almaktadır. Sadece Türk mitolojisi merkezli bir derse rastlanmamış olup, incelenen programlarda ders Anadolu merkezli işlenmekte, Türk mitolojisine 2-3 haftalık bir süre ayıldığı gözlenmektedir.

SONUÇ

Turizm fakültelerinin sayısının hızla artması, kurulan fakültelerde turist rehberliği programlarının giderek artan sayı ile öğrenci kabulüne başlaması, açılan bölümlerin öğrenciler tarafından rağbet görmesi ve %96.4 gibi yüksek oranlarda kontenjanlara sahip olması şüphesiz ki turist rehberliği eğitimi hususundaki çalışmaları çok daha önemli bir seviyeye çıkartmaktadır. Bu kapsamda müfredatlar genel olarak değerlendirmeler dışında daha ayrıntılı boyutta ele alınmalı, daha spesifik konularda verilen içerikler irdelenmelidir.

Turist rehberliği müfredatlarında yer alan Türk kimliği temalı derslerin genel içeriklerinin incelendiği bu çalışma da yukardaki düşünce çerçevesinde şekillendirilmiştir. Bu kapsamda ders programlarında yer alan ve isminde Türk kelimesi geçen dersler analiz edilerek bu derslerde Türk halkının tarihi, sanatı, kültürü ve inançları gibi değerlerinin nasıl işlendiği, nelere odaklandığı, hangi konularda eksikliklerin olduğu araştırılmıştır.

Toplamda 41 adet ders tespit edilmiş, bunların 20 tanesinin zorunlu olarak okutulduğu ve özellikle 3. yarıyıl ile birlikte Türk kimliği odaklı derslerin programlar içerisinde yoğunlaşmakta olduğu görülmüştür. Verilen dersler; tarih, kültür – sanat ve edebiyat ve Din-İnanç olmak üzere üç alt başlık halinde kategorilere ayrılarak incelenmiştir.

Tarih temalı kategoriyi incelediğimizde Türk tarihi konulu derslerin sadece 6 bölümde veriliyor olması, turizm fakülteleri turist rehberliği bölümlerinin Türk tarihine eşit önemi vermediğini göstermektedir. Bu bölümlerden sadece bir tanesinde Türk tarihinin iki döneme yayılmış şekilde veriliyor olması da bu alanda geniş çaplı bir müfredata gidilmediği sonucunu ortaya çıkartmaktadır.

Türk kimliği ile ilgili en çok dersin kültür – sanat ve edebiyat alanında olduğu görülmektedir. Bu kategorideki en temel sorun; derslerde belirli bir standardın bulunmaması olarak gösterilebilir. Aynı ya da benzer isimli kültür dersleri faklı dönem ya da coğrafyalar merkezli işlenmektedir. Bu durum bölüm mezunları arasında aynı ders alınmış olsa da bilgi açısından büyük farklılıklar doğmasına sebebiyet verecek niteliktedir. Bu alana dair içerikler her ne kadar Türk kimliği üzerinden isimlendirilmiş olsa da ağırlıklı olarak; Anadolu coğrafyası içerisindeki halklar orijinli işlenmektedir. Anadolu öncesi ya da İslamiyet öncesi Türk kültür sanat ve edebiyatına çok az bölüm müfredatında rastlanmıştır. Ayrıca mutfak kültürü dersinde görüldüğü üzere, farklı alanlar ile Türk kültürünün ortak verildiği derslerde Türk kültürüne sadece bir iki haftalık bir süre ayrıldığı gözlenmektedir.

Müfredatları Türk inanç ve din kültürü yapısına göre ele aldığımızda ise oldukça yetersiz bir yapı dikkat çekmektedir. Türk mitolojilerinin ya "Türk ve Anadolu Mitolojileri" dersi kapsamında işlenmekte olduğu ya da "mitoloji" isimli genel mitoloji içerikli derslerde verildiği gözlenmektedir. Bu durum Türk mitolojisine 14 haftalık ders süresi boyunca en çok üç haftalık bir zaman ayrılması anlamına gelmektedir. Öte yandan hiçbir programda Türklerin dini inançları, İslamiyet öncesi inançlar ve İslamiyet'e geçiş sürecini kapsayan ders içeriğine rastlanmamıştır.

Müfredatları genel olarak değerlendirdiğimizde eğitim programında yer alan Türk kimliği merkezli derslerin daha çok Anadolu coğrafyası merkezli işlendiği görülmektedir. Buradan hareketle Türklerin tarihsel süreç içerisindeki yaşamlarına bütüncül bir yaklaşım yerine coğrafi temelli bir yaklaşım sergilendiği bunun da Osmanlı ve Selçuklu devletleri odaklı işlendiği görülmektedir. Buradan hareketle Türklerin Anadolu'ya yerleşmeden önceki tarihi, inançları ve kültürel değerlerine programlarda son derece kısıtlı bir yaklaşım sergilenmesi ile beraber günümüz özellikle Avrupa dünyasında görünen negatif Türk algısına sebebiyet veren yakın tarih merkezli olayların da içeriklere dahil edilmediği görülmüştür. Ders programlarının yukarıda bahsi geçen birbirinden farklı içerik ve ders yapısı bu çalışma kapsamında tespit edildiği gibi alanda yapılan diğer çalışmalarda da sıklıkla altı çizilen bir sorun unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır (Yenipınar ve Zorkirişçi: 2016, Eker ve Zengin :2016)

Bu çerçevede turist rehberliği bölümleri müfredatlarında öncelikli olarak turist rehberliği mesleği ile alakası diğer derslere göre daha az olan konuların elenerek, Türk kimliği üzerine temel tarih, inanç ve kültür derslerinin zorunlu olarak koyulması gerektiği çalışmanın elde ettiği sonuçlardan hareket ile önerilmektedir. Bunlara ek olarak; sözde Ermeni Soy Kırımı ve 15 Temmuz Darbe Girişimi gibi güncel ve uluslararası basında sıklıkla yer almak sureti ile Türkiye Cumhuriyeti üzerinde olumsuz algı yaratılmasına sebebiyet veren olayların da müfredatlar içerisinde yer alması gerekmektedir.

Bu konuda çalışma yapmak isteyen araştırmacılar, turist rehberleri ile ampirik bir çalışma yürüterek, rehberlere yabancı turistlerin Türk kimliği hususunda en çok hangi soruları sorduklarını belirlemek üzerine bir çalışma yürütebilir.

KAYNAKÇA

Cohen, E. (1985), The Tourist Guide: The Origins, Structure, And Dynamics Of A Role, *Annals of Tourism Research*, 12 (1): 5-29.

Cohen, L. ve Manion, L. (2001). *Research Methods in Education* (5th Edition), New York: Rotledge Falmer

Çakmak, Tolga Fahri (2018) *Turizm Endüstrisinde Kriz Yönetimi: Turist Rehberleri Üzerine Bir Alan Araştırması,* (Basılmamış Doktora Tezi) İstanbul Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Dahles, H., (2002), "The Politics of Tour Guiding Image Management in Endonesia", *Annals of Tourism Research*, 29 (3): 783-800.

Değirmencioğlu, Ö. (1998), *Türkiye'de Turizm Rehberliği Eğitimine Bir Yaklaşım*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Ensistüsü, Ankara

Eker, N., Zengin, B. (2016) Turist Rehberliği Eğitiminin Değerlendirilmesi: Profesyonel Turist Rehberleri Üzerinde Bir Uygulama, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(4): 65-74

Holloway, J. C., (1981), "The Guided Tour: A Sociological Approach", Annals of Tourism Research, 8(3): 377-402.

İşçeli, Z., Kılıç, G. (2018) Lisans Düzeyinde Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Fakültelerin Müfredatlarının İncelenmesi, *Turist Rehberliği Dergisi* (TURED) 1(1): 41-56

Leblebici, D. N., Kılıç, M., (2004), *İçerik Analizi,* Ankara: Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Yayınları.

Suri, H. ve Clarke, D. (2009). Advancements in Research Systhesis Methods: From a Methodologically Inclusive Perspective, *Review of Educational Research*, 79(1): 395-430.

Tuader; http://www.tuader.org/turizm-akademisyenleri-derneginden-2018-yks-turizm-egitimi-raporu/ (15.09.2018)

Weber, P. W., (1990). *Basic Content Analysis*, 2nd ed., California: Sage Publications

WFTGA, http://www.wftga.org/tourist-guiding/what-tourist-guide (23.08.2018)

Yenipınar, U., Zorkirişçi A. (2013), Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Turist Rehberliği Eğitimi, Çağ Üniversitesi sosyal Bilimler Dergisi, 10 (2), ss: 111-136

Yök Atlas, https://yokatlas.yok.gov.tr/ (18.10.2018)

Zhang, Hanguin Q. ve Chow, Ivy (2004) , Application of Importance – Performance Model in Tour Guides' Performance: Evidence From Mainland Chinese Outbound Visitors in Hong Kong, *Tourism Management*, 25: 81-91.

3. Turizm Şurası, http://turizmsurasi.kulturturizm.gov.tr/TR-204583/turizm-egitimi-istihdami-ve-turist-rehberligi-komisyonu-.html (18.10.2018)